

τὰ πίστεως καὶ προθυμίας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ κοινοῦ συμφέροντος. Αὗται εἶναι αἱ ὁμολογούμεναι συνθήκαι, ἃς ἕκαστος πολίτης ἔχει πρὸς τὴν κοινωνίαν. Ἀμοιβαίως δὲ ὀφείλει καὶ ἡ κοινωνία νὰ υπερασπίζῃ τὰ δικαιώματα τοῦ πολίτου, τὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν αὐτοῦ ὑπαρξίν, τὴν ζῶην καὶ τὴν τιμὴν· νὰ εὐκολύνῃ εἰς αὐτὸν τὰ μέσα τῆς εὐτυχίας, καὶ νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εἰρηνικὴν ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων αὐτοῦ. Διὰ νὰ ἐκπληρῶνται ὁμῶς καλῶς αἱ ἀμοιβαῖαι αὗται συνθήκαι, ἧ τὰ καθήκοντα τοῦ πολίτου πρὸς τὴν κυβέρνησιν, καὶ τῆς κυβερνήσεως πρὸς τὸν πολίτην, εἶναι ἀνάγκη νὰ γίνηται ἐξ ἀρχῆς κοινὴ ἐπιμέλεια τῆς ἠθικῆς μορφώσεως τῶν πολιτῶν, καὶ τῆς γυμνάσεως τῶν νοητικῶν αὐτῶν δυνάμεων. Πρώτιστον λοιπὸν πάντων καὶ ἀναγκαϊότατον ἐν πάσῃ ἀνθρωπίνῃ κοινωνίᾳ, ἥτις μέλλει νὰ συντηρῆται ἐν εἰρήνῃ, ἐν δόξῃ καὶ ἐν εὐτυχίᾳ, πρώτιστον, λέγω, καὶ ἀναγκαϊότατον εἶναι νὰ ἔχῃ παιδαγωγεῖα καὶ γυμνάσια τῶν ἀναγκαίων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν. Παιδαγωγεῖα, διὰ νὰ λαμβάνῃ ἡ παιδικὴ ἡλικία τὴν πρώτην καὶ θεμελιώδη μόρφωσιν τοῦ πνεύματος, τὰ πρώτα ἠθικὰ καὶ θρησκευτικὰ ἀξιώματα, καὶ νὰ μανθάνῃ τοῦλάχιστον τὸ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν καὶ ἀριθμεῖν, καὶ σύντομον ἱστορίαν τοῦ ἔθνους. Ἡ πρώτη αὕτη μόρφωσις τοῦ πολίτου εἶναι ἡ βάσις τῆς μετὰ ταῦτα τελειοτέρας λογικῆς καὶ ἠθικῆς αὐτοῦ ἀναπτύξεως. Ὅθεν εἶναι ἀνάγκη νὰ παραδίδωται εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἐχόντων καὶ παιδείαν καὶ ἡθὴ ἀδιάφθορα. Ἡ πρέπουσα εἰς τὸν λογικὸν ἄνθρωπον παιδαγωγία δὲν περιορίζεται εἰς τὸ ἀποστηθίζειν καὶ μανθάνειν λέξεις καὶ φράσεις, ἀλλ' εἶναι ἀνάγκη νὰ γυμνάζεται τὸ πνεῦμα αὐτοῦ εἰς τὸ νὰ συλλογίζεται ὀρθῶς, ὡς πρὸς τὰ ἀνάλογα τῆς παρουσίας αὐτοῦ δυνάμεις πράγματα, νὰ ὀδηγῆται κατὰ βῆμα, νὰ ἐγχαράττωνται εἰς αὐτὸ διὰ λόγου καὶ διὰ παραδειγμάτων αἱ ἀπλαῖ ἐκεῖναι ἠθικαὶ ἰδέαι, αἵτινες μέλλουσι νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν εὐάγωγον εἰς τὰ ὑψηλότερα καθήκοντα τῆς ἠθικῆς. Τοιαύτη εἶναι ἡ ὀρθὴ καὶ καρποφόρος παιδαγωγία· ὅθεν συμπεραίνεται, ὅτι οἱ μέλλοντες νὰ πλάσωσι καλῶς πνεύματα ἀνθρώπων, πρέπει νὰ ᾔναι παρατηρηταὶ τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἐπιστήμονες τῶν δυνάμεων τῆς ψυχῆς, καὶ νὰ συναισθάνωνται τὴν ἀγιότητα, νὰ εἰπῶ οὕτω, τοῦ παιδαγωγικοῦ ἐπαγγέλματος, νὰ ἀγαπῶσι τὴν ἀνθρωπότητα, διὰ νὰ ὀδηγῶσιν αὐτὴν πρῶς, καὶ νὰ βοηθῶσιν αὐτὴν προθύμως εἰς τὰ παραπατήματα τῆς ἀθώας παιδικῆς ἀδυναμίας. Πρέπει δὲ καὶ ἡ Κυβέρνησις νὰ τιμᾷ καὶ νὰ ἀνταμείβῃ ἀξίως τοὺς τοιοῦτους διδασκάλους τῆς πρώτης ἡλικίας, ὡς πρώτους θεμελιωτὰς τῆς κοινῆς καὶ μερικῆς εὐτυχίας καὶ ἀσφαλείας. Ὅσαι ἐκ τῶν ἀρχαίων πόλεων καὶ ἔθνων φαίνονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ ὅπως οὖν εὐτυχεῖς καὶ ἐνδοξοί, μαρτυροῦνται ὅτι ἐξ ἀρχῆς ἐπεμελοῦντο τὴν σπουδαίαν ἀνατροφὴν τῶν πολιτῶν.

Οἱ παλαιοὶ Πέρσαι λέγονται, ὅτι παρελάβανον τὸν πολίτην εὐθὺς